

НА КВАРТИРУ У ГЋЕ МЕК КЕЛЕР, ГОСТИОНИЧАРКЕ ИЗ ЛУКЕ МИРА

Пљусак је почео баш кад је поред прозора промицала табла да улазимо у прадедино село. Капи су снажно добовале по ниском крову аутобуса на спрат; помислио сам да је град, али кроз прозор се могло видети да нема леда, само крупне капи које је снажни ветар бацао у налетима. Возач је вешто врлудао кроз серпентине насеља на стрмој стени над морем док нисмо изашли на равну узвишицу. После два минута вожње по правом путу зауставио је возило и промрмљао нешто у микрофон.

Чинило се да предуго стојимо на станици, кад се на степеништу за горњи ниво помолила возачева глава. „Ваша станица, господине!“, обречнуо се он. Дохватио сам ранац са суседног седишта и полако кренуо низ степенице. Није ми се излазило на кишу. Амрел нисам хтео да понесем кад сам из Лондона кренуо за Брајтон. Возач је нестрпљиво махнуо руком да покаже правац. „Гостионица је пет минута пешке низ бочни пут“, рекао је.

Истог тренутка кад сам искорачио кренуо је даље, врата су зашиштала затварајући се док се црвени *doubledecker* удаљавао. У то је, неким чудом, пљусак стао и зраци сунца просијаше кроз облаке, бацајући по покислом лишћу дрвореда уз уски путељак одсјај који је светлуцао као празнични украси од штраса.

Заврнуо сам манжетне ланених панталона беж боје да их не испрљам газећи по барицама. Сат хода је шест километара, дакле десет минута је километар, рачунао сам у себи; гостионица Келерових не може да буде више од петсто метара далеко. Одраговољена престанком кише однекуд је некаква птица цвркулала један исти, једноставан зов јасним гласом.

Три зграде гостионичког комплекса изгледале су инконгруентно, као кад деца поређају заједно играчке у облику жирафе, поларног медведа и диносауруса. Две нове је, коцкастије, биле су обојене у светложуто, а најстарија од неомалтерисане украсне цигле, некада вероватно карминцрвене, али сада посивеле од времена, са белим штуком око прозора и високим забатима над њима.

Отворио сам врата са дебелим жућкастим стаклом у које је била уливена месингана мрежица и ушао у невелики, али складни хол којим су доминирале спиралне степенице од кованог гвозђа са три одморишта на којима су стајале велике саксије палми.

– *Kellar's Inn?*, упитао сам стару госпоњу која је седела за пултом.

– *McKellar's Garden Inn*, господине!, одвратила је она. Имала је седу косу скупљену у шињон, тамну хаљину и оватник са смеђом чипком преко круте доње крагне.

– Слободних соба има?

– Да, једна са брачним креветом. Господин је сам?

Кад је изговарала реч „Sir“, тј. господин, то је звучало пренаглашено, готово као чувар замка у Единбургу који ми се обраћао са „господару“ (Sire), вероватно зато што га је туристичка организација плаћала да глуми особу залуталу из другог времена. Код госпође са рецепције није било разлога за тако нешто. Је ли она намештеник, упитао сам. Или можда директорка, са тим господственим оделом и држањем. - О, не, господине, осмехнула се – одавно сам у пензији. Син је власник и менаџер! Само је морао до тркалишта. Коњ му се разболео. Купили су коња пре две године, тек је сазрео за трке. Али се разболео. Син и снаха су морали да оду да га виде. А унук није допустио да иду без њега. Све је то тако *инковенијенџино*. А она се понудила да помогне. Јер још није сезона, дабоме. У сезони имају троје локалних младих људи на испомоћи. Може ли да види господинов пасош?

Пружио сам плаву књижицу са краљевским грбом да ме упише у књигу гостију.

– Господин је Канађанин? Али рођен у Србији, зар не? питала је. Немају много гостију из Србије, приметила је. Канађани још и долазе, али не тако често као Аустралијанци. Из суседног села се половина иселила у Аустралију пре седамдесет година. Сад њихови потомци долазе да траже своју прошлост овде... говорила је.

Потпуно сам био смео с ума да у мом канадском пасошу стоји податак да сам рођен у Србији, макар као скраћеница уз име малог града за који вероватно никад није чула. Како је стара госпођа то уопште знала да растумачи? Ах, да, презиме на *-ic* поврх скраћенице SRB; свашта са мном!

– У ствари, и ја, на неки начин, тражим своју прошлост, рекох јој и осмехнух се. Госпођине очи се сузише на тренутак, па настави нешалантно: - Ваша је мати сигурно Британка, јер по презимену се не би рекло да сте енглеског порекла?

Да, госпођо Мек Келер, помислих, а ни по вашем *ирском* презимену се то не би рекло. Ипак, не изрекох то. - У неку руку, јесам британског порекла – казах. - А јесте ли можда ви, госпођо, којим случајем познавали какве Србе? Овде у Писхејвену, Луци смирености.

– Не, без размишљања одврати стара госпођа.

– Баш сигурно нисте? Ниједног? – инсистирао сам. Госпођа накратко заузео пренаглашен, готово театралан став неког ко се присећа, те понови одричан одговор, значајно вртећи главом два пута.

– Илију Којића, из Вели Роуда, *Луџа у долини*? Кад је он умро, мој отац је долазио, био је смештен код породице Мек Келер, то сте претпостављам ви, који су били кућни пријатељи мог прадеде. Јер, видите, Илија Којић је био мој прадеда. А отац је ваљда био овде код вас. Долазили су он и мајка и раније, али не код вас. А тада кад је деда Илија умирао, мама није никако могла да дође, иако је реч о њеном сопственом деди, па је дошао отац. Пре петнаест година. Додуше он је поменуо две, а не три зграде овде код вас.

– О, господин Коћи! Да, господина Коћија сам познавала, наравно. И долазио је један господин из Србије кад је господин Коћи био у болници, непосредно пред смрт. Је ли то био ваш отац? Да, раније смо заиста имали само две зграде. Додали смо једну пре четири године. Али ви сте Канађанин, господине. А ваш отац је долазио из Србије?! Не из Израела? За нас је господин Коћи био Јеврејин. Додуше, да: из Србије.

О чему је стара госпођа говорила? Прадеда је био Србин. То сам знао сасвим извесно. Имао је славу, светог Сергија и Вакха. Тек бака моје прабаке, прадедине жене, звала се Сара, а њен етнички идентитет је описиван са „ко зна шта је била, њу нико не памти, није доживела старост“.

Иако су у време аустријске окупације почетком осамнаестог века забележене три јеврејске и четири влашке породице у градићу у којем су прадеда и прабаба живели, средином деветнаестог века, у време прабабине бабе, Јевреја је било тек неколико породица у три сата хода удаљеном Неготину, а много више преко границе, на пола дана Јахања, у Видину у пост-танзиматској Турској. Била је тамо једна Сара, ретко убава девојка, чије су бекство од куће у последњем разреду девојачке школе са матурантом у којег се заљубила, и промена вере да би се за њега удала, изазвали приличан скандал у малом граду у којем су њени живели. Годинама није видела своје родитеље, мајка јој је опростила тек пред смрт. О томе су писале новине.

Одселили су се, пише *L'hebdomadaire bulgaro-occidental* читавих седамдесет километара даље, у другу државу, слободну Србију, отпочели посао с нешто новца које су родитељи младог мужа дали. Ни они нису били претерано вољни, али су се одобривољили раније, после рођења првих унука. Је ли то била пра-пра-прабака, тешко је рећи. Уосталом, прабака је сасвим извесно одрасла као Српкиња, дакле зашто би се прадеда уопште бавио разговором о некаквој недовољно извесној вести из новина пред крај прошлог века, и то у егзилу у Енглеској, са женом која му је била... шта...? Пријатељица? Само пријатељица...?

Сви смо претпостављали да је прадеда имао нешто више од пословног односа са „домаћицом“ која му је одржавала кућу по два сата три пута недељно. То су наслућивали моји родитељи и тетка који су га посетили неколико пута током 1960-их и 1970-их, и деда-стриц који је из Берлина, у ком је као пензионер живео са женом гастарбајтерком, одлазио у Енглеску сваке године код оца док овај није умро. Али ова жена је тада вероватно била, да то тако назовем, хотелијерка. Зар је истовремено одржавала куће остарелих азиланата као послуга?

– Мислим да грешите, госпођо – рекох. Мој прадеда је био Србин. Хришћанин. Ви сте ту нешто погрешно чули. Или погрешно разумели. Или сте заборавили... Давно је то било.

– Ама, да ли је могуће да ви не знате, господине? – упита стара госпођа. - Ваш предак није био хришћанин. Он никад није ишао у цркву с нама. Одбијао је то.

– Али, то је протестантска црква, госпођо! Англиканска. Он је био православац, Србин. Зато није ишао. А био је и фрамасон. Мислим да они и не иду у цркву. Ни синагогу, уосталом. Ни мошеју, или шта већ...

– Бојим се да то не знам. Али знам да је он мени рекао да ће се регистровати код рабина, рече госпођа одлучно. - Зато што је хтео да се исели... ма, да: у Израел. Тако је рекао. Да се тамо уједини са породицом, која би дошла директно из Србије. Јер је тад много људи могло да легално изађе из ваше земље – *Тишовой јулаја*, како се тачно сећам да ју је ваш предак увек звао – и оде управо у Палестину. Хоћу рећи: Израел, наравно, опростите заборавној старици. Јер ја памтим кад је то била Палестина под нашом, британском управом. Тачно знам и кад је ваш предак ишао у Брајтон због тога,

више пута. Да види за *aliah*, а то вам је *alliance*, савезништво! – објасни она, са задовољним осмехом што се присетила свега, онако како је разумела и запамтила.

Какво савезништво, помислих. Шта прича ова жена? Да, енглеско *ally, the Allies* јесу Савезници, они који су дозволили Јасеновац, издајући и Србе и Јевреје у екс-Југославији. А *алија* на ивриту је „врх“, „поткровље“, „пењање“, „усход у Израел“. Енглеска и хебрејска реч немају никакве везе једна с другом! И зашто ми је етимологија одједном битнија од суштинске новости – прадединих неостварених планова, одрицања од сопственог порекла у име бриге за породицу, његовог, никоме познатог, односа према могућој али не извесној прабакиној прошлости, мог сопственог избеглиштва по разновразним државама Европе, Северне Америке и Азије?

– Ви сте, изгледа, били блиски с мојим прадедом? – упитих, не знајући шта друго да кажем под снажним утиском вести која ме је поприлично изненадила. Госпођа застаде на тренутак, трепну очима као шипарица и рече: - Били смо пријатељи. Блиски. Нарочито откад ми је муж умро. Поново затрепта и окрете главу у страну.

Тренутак збуњености, моје сад још и веће, а очигледно и њене, прекиде звоњава телефона. Као да је било потребно да пређем трећину планете тамо и овамо два пута да бих чуо нешто врло битно о прошлости своје породице на највероватнијем месту. А опет... можда је све било најлогичније могуће у *најбољем од свих лајбницовских свећова*. О'лади, Волтеру, укорих себе; доста Кандидовог цинизма, овде се решава *Повесци од ђрајочейџака!* Хиљаду мисли ми се ковитлало по глави.

Госпођа заврши телефонски разговор и спусти слушалицу. - Бисте ли остали као наш гост? – упита она. - Не овде, него код наше куће. Дан или два? Могли бисмо да поразговорамо о свему томе. И иначе је ова соба већ била резервисана, а ја то нисам нотирала. За ветеринара који долази из Шкотске да погледа коња. Са имања где је ојдробљен. Али ћете код нас имати комфор једнак као овде у хотелу, господине.

Грло ми је било суво, па само климнух главом. Госпођа се окрете и притисну неколико пута звонце. Тек тада успех да изустим: - Биће ми част, хвала. Али само једну ноћ... сутра морам натраг у Лондон, послом. За три дана се враћам. У Канаду...

Од некуд позади зачуше се троми и неједнаки кораци, као да неко вуче једну ногу. Онда се отворише врата на шибер и уђе младић у ливреји са гипсом око чланка леве ноге. Напољу су се ниски облаци опет били навукли, натмурило се, и изгледало је као да ће сваки час поново почети да пљушти.